
Faluga - falua - falucho

Autor:

Data de publicació: 12-09-2014

L'origen del terme català “faluga” seria l'àrab “faluwah” (barqueta de càrrega). Una altra versió el faria derivar de “falwa” (egua jove, barqueta). Del català va passar al castellà “faluca” i a altres llengües (filucca, felucca, fellouque, ...). La documentació més antiga en anglès és de 1620-1630.[3]

Faluga o barca de mitjana

El terme faluga[1] o falua,[2] s'usa per a designar embarcacions molt diferents, totes en principi derivades del significat original de “embarcació de vela llatina i remos auxiliars”.

Contingut

Etimologia

L'origen del terme català “faluga” seria l'àrab “faluwah” (barqueta de càrrega). Una altra versió el faria derivar de “falwa” (egua jove, barqueta), basada en la tradició de les barques cartagineses en les que la proa acabava en l'aplustre, un fris que representava el cap d'un cavall,[3] apart que en el buc hi pintaven dos ulls, que havien de permetre al vaixell veure la ruta, detall mantingut en l'ull d'Osiris que porten les barques malteses encara avui dia.[4] Del català va passar al castellà “faluca” i “falucho”[5] i a altres llengües (filucca, felucca, fellouque, ...). La documentació més antiga en anglès és de 1620-1630.[6]

Termes associats

Dins del concepte general de faluga com a embarcació hi ha diversos termes relacionats, amb significat contradictori segons els diccionaris consultats.[7][8][9] Els termes més importants són els següents:

falua

1438. Fugida en una falua.[10]

1756. Vida del Illmo. y Rmo. Sr. el V. P. Fr. Don Joseph Gasch, ex-general de toda la Religión Mínima[11]

1787.”Una falúa a remo conducida por seis muchachas vestidas de blanco”.[12]

1843. “...la tripulacion de la falua real francesa ocupó sus puestos: esta falua habia sido vistosamente adornada con un toldo de seda ...”[13]

2014. Ús del terme en una obra actual.[14]

faluca

1674. “Manaren ses senyories ajustar una faluca per dits embaxadors ab sa catifa y un estandart de domàs vermell ...”. Dietaris de la Generalitat de Catalunya. Volum VIII (p.21 del llibre; p. 43/2094 del document pdf)[1]

2006. “Idriss remuntava el Nil amb una faluca de luxe”.[15]

faluga

1616. "Los qual partiren en continent ab una faluga" Dietaris de la Generalitat. Volum IV. Anys 1611-1623 (p. 237 del llibre /p. 263/942 del document pdf).[2]
1637."Anaren al moll y se embarcaren ab dos bargantins o falugas..." Dietaris de la Generalitat. Volum V. Anys 1623-1644 (p. 671 del llibre ; p. 705/2294 del document pdf).[3]
1640. Capítol II. De las obligacions del Coronell Conseller en Cap de Barcelona: "...en temps de guerra ... enviarà dos falugas a descobrir la mar..."[16]

falutx

1847. Diccionario castellano-catalan: con una colección de 1670 refranes, Magí Ferrer i Pons, Impr. y Libr. de Pablo Riera.[17]
1858. Los Trobadors nous: Col·lecció de poesías catalanas, escullidas de autòrs contemporáneos per Antoni de Bofarull.[18]
1865. Tal farás tal trobarás: drama en tres actes y en vers, Public. Jaume Jepús.[19]
1984. Naufragis a la mar de l'Alt Empordà, Public. Enric Trilla i Morató.[20]
1995. El cònsol Alan Hillgarth i les Illes Balears (1936-1939), Josep Massot i Muntaner, public. L'Abadia de Montserrat.[21]

Faluga del Nil

Veles de falugues del Nil. Veure la perxa del pujament.

Article principal: Faluca

Les falugues del Nil són embarcacions planes amb un arbre i una vela molt particular que s'assembla molt a una vela mística. De fet és trapezoidal, com una vela mística, però amb una perxa que deixa rígid el pujament. En una vela mística autèntica el pujament pot adoptar la curvatura que li provoqui la pressió del vent. Hi ha imatges antigues que mostren falugues del Nil amb veles veritablement místiques. Els viatgers occidentals que visitaren Egipte fa uns dos-cents anys confongueren les veles de les falugues amb veles llatines i anomenaren aquelles barques de riu "feluccas", igual que les barques amb vela llatina que solcaven el Mediterrani.[22][23]

Falutx (barca de mitjana)

Article principal: Barca de mitjana

El terme "felucca" anglès és més genèric que el castellà "falucho". "Felucca" inclou les barques llatines d'un arbre i una vela, d'un arbre i dues veles (mestra i floc) i dos arbres i tres veles (mestra, floc i mitjana). La traducció del "falucho" castellà és "barca de mitjana" o "falutx". A les Balears "llaguts de tres veles".[24]

Falua (barca de rem)

Article principal: Barca de panescalm

Les "falúas" castellanes corresponen a embarcacions amb molts remes destinades al servei d'un vaixell més gran o d'un port, que s'usen per a transportar persones o mercaderies. Poden disposar de vela o veles auxiliars però, en principi, es mouen amb remes. El significat de "falua" en català caldria limitar-lo al de barca de remes, hereva de la tradicional "barca de panescalm".[25]

Referències

- ? faluga a Optimot
- ? «Diccionari Català-Valencià-BalearB». Diccionari català-valencià-balear. [Consulta: 23 maig 2024].
- ? Heròdot IV 86
- ? «Guía turística de Malta y Gozo» (en castellà). Guía turística de Malta y Gozo, 31-08-2016. [Consulta: 23 maig 2024].
- ? «Diccionari Català-Valencià-BalearB». Diccionari català-valencià-balear. [Consulta: 23 maig 2024].
- ? Collins Concise English Dictionary © HarperCollins Publishers
- ? Pere Antoni Figuera. Diccionari mallorquí-castellà y el primer que se ha donad a llum. Imprenta y Llibreria de Esteva Trias, 1840.
- ? Ferran Canyameres. Diccionari de marina. Ferran Canyameres i Casamada, 1 gener 1983, p. 100—.

BNC:1001098972.

? Enciclopedia universal ilustrada europeo-americana: etimologías sánscrito, hebreo, griego, latín, árabe, lenguas indígenas americanas, etc. : versiones de la mayoría de las voces en francés, italiano, inglés, alemán, portugués, catalán, esperanto. In. Felucca. — A. Felucke. — P. Falúa. — C. Feluga. — E. Feluko. f. Mar. Bote de grandes dimensiones y bastantes remos, con J. Espasa, 1924.

? Roser Salicrú i Lluch. Documents per a la història de Granada del regnat d'Alfons el Magnànim, 1416-1458. Editorial CSIC - CSIC Press, 1999, p. 383—. ISBN 978-84-00-07846-1.

? Antonio Mongitore. Vida del Illmo. y Rmo. Sr. el V. P. Fr. Don Joseph Gasch, ex-general de toda la religion minima de N.P.S. Francisco de Paula.... en la imprenta de Antonio Enriquez y Santa Maria, 1756, p. 21—.

? Mercurio histórico y político. Imprenta Real, 1789, p. 43—.

? Angel de Villalobos. La Colmena, periódico redactado por A. de Villalobos, 1843, p. 306—.

? Jordi Mata Viadiu. 1714. Entre dos focs. Grup 62, 13 març 2014, p. 24—. ISBN 978-84-297-7294-4.

? Judit Pujadó Puigdomènech. El límit de Roche. Rosa dels Vents, 2006, p. 99—. ISBN 978-84-01-38702-9.

? Domènec Moradell. Preludis militars en los quals se tracta lo que han de saber y obseruar los oficiales majors y menors de guerra y los soldats de la insigne ciutat de Barcelona en la Estampa de laume Romeu, 1640, p. 23—.

? Magí Ferrer i Pons. Diccionario castellano-catalan: con una colección de 1670 refranes. Impr. y Libr. de Pablo Riera, 1847, p. 328—.

? Antoni de Bofarull. Los Trobadòrs nous: Col·lecció de poesías catalanas, escullidas de autòrs contemporáneos per Antoni de Bofarull. 510 p., 1858, p. 469—.

? Tal farás tal trobarás: drama en tres actes y en vers. Jaume Jepús, 1865, p. 22—.

? Naufragis a la mar de l'Alt Empordà. Enric Trilla i Morató, 1994, p. 48—. GGKEY:Y74E1A7ZL1B.

? Josep Massot i Muntaner. El cònsol Alan Hillgarth i les Illes Balears (1936-1939). L'Abadia de Montserrat, 1995, p. 196—. ISBN 978-84-7826-598-5.

? Henry Coleman Folkard. The sailing boat: a description of English and foreign boats, 1853, p. 81—.

? Our trip to Egypt. By the author of "The Better Way," "Mabel Grant," etc, 1859, p. 110—.

? Antonio Sañez Reguart. Diccionario histórico de los artes de la pesca nacional. la viuda de Don J. Ibarra, 1793, p. 65—.

? Diccionario de la lengua castellana con las correspondencias catalana y latina: I. Imprenta de Grau, 1844, p. 867—.

Vegeu també

Francesco da Barberino

Tartana (barca)

Barca llevantina

Barca de panescalm

Tanca

Tipus de vaixells de vela i aparells - (Glossari nàutic) - Diccionari nàutic

Tipus de veles

Ala

Aparell d'arbre a popa

Aparell de cangrea
Aparell Ljungström
Aparell llatí
Aparell Marconi
Aparell proa-popa
Aparell rodó
Aparell vela-rotativa
Boneta
Civadera (vela)
Escandalosa
Floc
Gàbia (vela)
Rastrera
Turbovela
Vela al terç
Vela àurica
Vela bermudiana truncada
Vela d'estai
Vela de martell
Vela de papallona
Vela Fisherman
Vela rígida
Vela tanja
Vela de ventall
Veler

Tipus de vaixells per aparell

Balandra
Barca
Barca de mitjana
Barca de panescalm
Bergantí
Bergantí goleta
Bergantí pollacra
Bricbarca
Canoa polinèsia
Caravel•la
Carraca
Catboat
Clíper
Coca
Corbeta
Cúter
Fragata
Fusta
Galera
Galió
Galiassa
Galiota
Goleta
Goleta d'estais
Iol

Iot
Jangada
Junc
Llagut
Lleny
Llondro
Lugre
Místic
Nau
Navili de línia
Pailebot
Paquebot de vela
Pollacra
Pollacra goleta
Quetx
Sloop
Sloop de guerra
Sloop giratori
Xabec

Altres tipus de vaixell

Balener
Barca llevantina
Barcusium
Birrem
Bus
Caiuc
Catamarà
Dau
Drakar
Dromon
Filibot
Faluca del Nil
Faluga
Gussi
Ice-Scooter
Knarr
Kotx
Lembus
Liburna

Multibuc
Patatxo
Pentecònter
Pinc
Quadrirrem
Quinquerrem
Sagetia
Surf d'estel
Tafurea
Tarida

Tartana
Trimarà
Trirrem
Uixer
Urca
Zabra